

Kasvun ja oppimisen lautakunta 17.01.2024 § 4

§ 4

Lausunto valtuustoaloitteeseen perusopetuksen ja toisen asteen välisen siirtymävaiheen tuen mallista

Valmistelijat / lisätiedot:
Kilpeläinen Anna
Westerlund Mia
Loisa-Turunen Miia
Turpeinen Jaakko
etunimi.sukunimi@espoo.fi
Puhelinnumero 09 816 21

Päätösehdotus

Esittelijä
Kasvun ja oppimisen toimialajohtaja Rinta-Aho Harri

Kasvun ja oppimisen lautakunta antaa selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Noora Koposen sekä 23 muun valtuutetun 11.9.2023 jättämään valtuustoaloitteeseen perusopetuksen ja toisen asteen välisen siirtymävaiheen tuen mallista.

Käsittely

Koponen teki puheenjohtaja Räfän, Saikkosen, Hagerlundin, Hellströmin, Kurrin ja Jurvan kannattamana seuraavan lisäysehdotuksen:

”Lautakunta toteaa, ettei selostusosan perustelujen ja tiedoksi tuotujen jo käytössä olevien toimenpiteiden noudattaminen välttämättä riitä varmistamaan perusopetuksessa tukea saavan oppilaan häntä koskevan tarpeellisen tiedon siirtymistä uuteen oppilaitokseen. Tuen tarpeet ja käytännön toimintatavat vaativat toisinaan useita tapaamisia oppilaitosten opetushenkilöstön kesken. Toisinaan tarpeellisen tiedon välittäminen edellyttää oppilaan oppimisympäristössä tapahtuvan ohjaamisen opastusta, jotta tarkoituksen mukaiset toimintatavat ja niin sanottu hiljainen tieto siirtyisivät ammattilaisilta toisille. Lautakunta kehottaa toimialaa aloittamaan jatkovalmistelut tehostettua, erityistä ja vaativaa erityistä tukea perusopetuksessa saavien oppilaiden toiselle asteelle siirtymisen tuen mallin laatimiseksi ja tuomaan tästä tiedon lautakunnalle.”

Keskustelun päätyttyä puheenjohtaja Räf tiedusteli, voidaanko Koposen lisäysehdotus hyväksyä. Koska sitä ei vastustettu, puheenjohtaja totesi sen tulleen yksimielisesti hyväksytyksi.

Päätös

Kasvun ja oppimisen lautakunta antoi selostusosan mukaisen lausunnon valtuutettu Noora Koposen sekä 23 muun valtuutetun 11.9.2023 jättämään valtuustoaloitteeseen perusopetuksen ja toisen asteen välisen siirtymävaiheen tuen mallista.

Lisäksi lautakunta totesi, ettei selostusosan perustelujen ja tiedoksi tuotujen jo käytössä olevien toimenpiteiden noudattaminen välttämättä riitä varmistamaan perusopetuksessa tukea saavan oppilaan häntä koskevan tarpeellisen tiedon siirtymistä uuteen oppilaitokseen. Tuen tarpeet ja

käytännön toimintatavat vaativat toisinaan useita tapaamisia oppilaitosten opetushenkilöstön kesken. Toisinaan tarpeellisen tiedon välittäminen edellyttää oppilaan oppimisympäristössä tapahtuvan ohjaamisen opastusta, jotta tarkoituksen mukaiset toimintatavat ja niin sanottu hiljainen tieto siirtyisivät ammattilaisilta toisille. Lautakunta kehottaa toimialaa aloittamaan jatkovalmistelut tehostettua, erityistä ja vaativaa erityistä tukea perusopetuksessa saavien oppilaiden toiselle asteelle siirtymisen tuen mallin laatimiseksi ja tuomaan tästä tiedon lautakunnalle.

Selostus

Valtuustoaloite

Noora Koponen sekä 23 muuta valtuutettua ovat 11.9.2023 jättäneet valtuustoaloitteen, jossa esitetään, että Espoo laatii perusopetuksen ja toisen asteen väliseen siirtymään siirtymisen tuen mallin opinpolun sujuvuuden turvaamiseksi.

Aloitteessa todetaan, että lapsen ja nuoren siirtyminen kouluasteelta toiselle on aina kriittinen ja ratkaiseva kohta. Siirtymävaiheessa on tärkeää huolehtia siitä, että oleelliset yksilölliset tiedot siirtyvät nuoren mukana, ja että eri kouluasteiden välinen yhteistyö on mahdollista tarvittaessa sekä ennen siirtymistä, että jo nuoren siirryttyä uuden kouluasteen opetuksen piiriin. Aloitteessa todetaan myös, että turvallinen, sujuva ja toimiva nivelvaihe on erityisen tärkeää tehostetun ja erityisen sekä vaativan erityisen tuen nuorille. Aloitteen mukaan Espoolla ei tällä hetkellä ole käytössään mallia siitä, miten perusopetuksen ja toisen asteen välistä siirtymävaiheen tukea voitaisiin toteuttaa riittävän vahvasti ja riippumatta siitä, ketkä nivelvaihetta oppilaan rinnalla toteuttavat.

Valmistelu

Aloite tukee Espoon visiota olla vastuullinen ja inhimillinen edelläkävijäkaupunki, jossa kaikkien on hyvä oppia. Aloite tukee myös Espoon visiota olla asukas- ja asiakaslähtöinen - Espoossa on tärkeää, että arki sujuu. Yksi valtuustokauden tavoitteista on, että Espoo on oppimisen ja sivistyksen kärkikaupunki. Kasvun ja oppimisen toimialalla tämä tarkoittaa muun muassa yhdenvertaisen ja eheän oppimispolun rakentamista aina varhaiskasvatuksesta toiselle asteelle.

Lausunto on valmisteltu kasvun ja oppimisen toimialalla suomenkielisen perusopetuksen, ruotsinkielisten sivistyspalvelujen tulosityksikön, suomenkielisen toisen asteen koulutuksen ja nuorisopalvelujen tulosityksikön sekä toimialan hallinto ja kehittäminen -palvelualueen yhteistyönä.

Espoon nuorisovaltuuston kuuleminen tehtiin 24.10.2023. Nuorisovaltuusto kertoo suhtautumisensa aloitteeseen olevan skeptinen, mutta kiittää kuitenkin valtuustoaloitteen laatijoita siitä, että aloitteessa on otettu huomioon espoolaisten nuorten hyvinvointi. Nuorisovaltuuston mielestä peruskoulun ja toisen asteen välisen siirtymän aikana nuorille on tarpeeksi hyvä ja laaja tukiverkosto esimerkiksi opinto-ohjaajien avulla.

Lausunto käsitellään kasvun ja oppimisen lautakunnassa 17.1.2024 ja Svenska rum -lautakunnassa 18.1.2024.

Espoon toimintamalli

Espoossa perusopetuksen ja toisen asteen välisessä siirtymässä oppilaita tuetaan lainsäädännön ja perusopetuksen opetussuunnitelman linjausten mukaisesti. Ne määrittelevät muun muassa, mitkä tiedot voivat siirtyä nuoren mukana perusopetuksesta toiselle asteelle, ja minkälaiset velvollisuudet sekä rajoitteet nuorta ”lähettävällä” ja ”vastaanottavalla” koulutuksen järjestäjällä on.

Perusopetuksen ja toisen asteen välisen siirtymän tukeminen alkaa perusopetuksen viimeisien vuosien aikana. Oppivelvollisuuslain ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (104/011/2014) mukaan perusopetuksen järjestäjällä on velvollisuus ohjata ja valvoa nuoren hakeutumista perusopetuksen jälkeiseen koulutukseen perusopetuksen päättyessä, erityisesti perusopetuksen viimeisen vuosiluokan ja yhteishaun aikana. Jos oppilas tarvitsee perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintoihin hakeutumiseen liittyvää tukea, hänellä on oikeus saada oppilaanohjauksen lisäksi tarpeidensa mukaista tehostettua henkilökohtaista oppilaanohjausta vuosiluokilla 8 ja 9 (perusopetuslaki 11 a §). Osana ohjausta oppivelvollisen ja hänen huoltajansa kanssa arvioidaan, mikä koulutus on nuorelle sopivin mahdolliset erityisen tuen tarpeet huomioiden.

Ohjauksella vahvistetaan perusopetuksen viimeisinä vuosina oppilaiden toimijuutta ja oma-aloitteisuutta koulutus- ja uravalintojaan koskevassa päätöksenteossa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti. Oppilaanohjauksen avulla oppilaat saavat tietoa ja tutustumismahdollisuuksia peruskoulun jälkeisiin koulutus- ja opiskeluvaihtoehtoihin yhteistyössä vastaanottavan oppilaitoksen sekä huoltajien kanssa. Ohjauksen tehtävänä on edistää opintojen loppuun saattamista sekä yhteishaun yhteydessä tehtävän jatkosuunnittelun avulla tukea siirtymistä perusopetuksen jälkeisiin opintoihin.

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti oppimisen ja koulunkäynnin tukea tarvitsevan oppilaan kohdalla jatko-opintoihin liittyvä ohjaus aloitetaan riittävän varhain. Suunnittelussa otetaan huomioon muun muassa oppilaan yksilölliset taipumukset ja oppimisen sekä opiskelun tuen tarve. Oppilaalle ja hänen huoltajalleen tarjotaan mahdollisuuksia tutustua oppilaalle soveltuviin perusopetuksen jälkeisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Oppilaalle ja huoltajalle annetaan myös riittävästi tietoa oppimisen ja opiskelun tuen jatkumisen mahdollisuuksista perusopetuksen jälkeisissä opinnoissa sekä tarvittaessa muista tukimuodoista.

Perusopetuksen päättymisen jälkeen vastuu oppivelvollisuuden suorittamisen ohjauksesta, tuesta ja valvonnasta on perusopetuksen järjestäjällä, kunnes nuori aloittaa opinnot perusopetuksen jälkeisessä koulutuksessa (Oppivelvollisuuslaki 11 §). Näin perusopetuksen järjestäjä ”saattaen vaihtaa” oppilaat toiselle asteelle. Kun opiskelija aloittaa toisen asteen koulutuksessa, vastuu opiskelijan ohjauksesta, tuesta ja valvonnasta siirtyy kyseiselle, esimerkiksi lukiokoulutuksen tai ammatillisen koulutuksen järjestäjälle (Oppivelvollisuuslaki 12 §). Perusopetuksen suorittamisen päättymisen jälkeen vaille opiskelupaikkaa jääneille tai opintonsa keskeyttäneille oppivelvollisille annetaan lisäohjausta oppivelvollisuuslain 14 §:n mukaisesti.

Koulutuksen järjestäjän tietojensaannista määrätään oppivelvollisuuslain 23 §:ssä. Koulutuksen järjestäjällä on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisuuslaissa tarkoitettuun maksuttomaan koulutukseen liittyvien tehtäviensä toteuttamiseksi välttämättömät tiedot opiskelijan oppivelvollisuudesta ja aiemmista opinnoista sekä niiden

keskeyttämisestä toiselta koulutuksen järjestäjältä tai ohjaus- ja valvontavastuussa olevalta kunnalta. Lisäksi rehtorilla ja oppivelvollisen opetukseen osallistuvalla opettajalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä saada oppivelvollisen koulutuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot opiskelijahuoltotyöhön osallistuvilta.

Erityistä tukea saavien oppilaiden kohdalla toimitaan tietojensaannin lisäksi myös lakien laki ammatillisesta koulutuksesta 67 §:n ja laki tutkintokoulutukseen valmentavasta koulutuksesta 22 §:n mukaan. Jos nuori jatkaa peruskoulun jälkeen opiskelua ammatillisessa tai tutkintoon valmistavassa koulutuksessa ja hänellä on perusopetuksen päättyessä ollut voimassa oleva erityisen tuen päätös, perusopetuksen järjestäjän on toimitettava se ammatillisen koulutuksen tai tutkintoon valmistavan koulutuksen järjestäjälle. Uuden koulutuksen järjestäjän puolestaan on selvitettävä ja arvioitava opiskelijan erityisen tuen tarve perusopetuksen aikana tehdyn erityisen tuen päätöksen pohjalta.

Espoossa oppilaan erityisen tuen päätös postitetaan sen ammatillisen koulutuksen ja tutkintokoulutukseen valmentavan koulutuksen (TUVA) oppilaitoksen rehtorille, jossa oppilas on aloittanut opiskelun. Oppilaanohjaajat saavat VALPAS-tietojärjestelmästä erityisen tuen oppilaiden osalta tiedon siitä, missä ammatillisessa oppilaitoksessa tai TUVA-koulutuksen oppilaitoksessa oppilas on opiskelun aloittanut. Tieto on saatavilla perusopetuksen päättötodistuksen toukokuun lopulla saavien oppilaiden osalta viimeistään seuraavan lukuvuoden alussa. Tätä ennen päätöstä ei voi postittaa.

Espoossa on yhtenäinen käytäntö, jonka mukaan kaikille perusopetuksen päättävälle erityisen tuen oppilaille tulostetaan henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma (HOJKS) kahtena kappaleena ja jaetaan oppilaalle päättötodistuksen ohessa (riippumatta siitä, missä vaiheessa lukuvuotta oppilas päättötodistuksen saa). Oppilaita ja tarvittaessa tämän huoltajia ohjeistetaan toimittamaan toinen tuloste siihen oppilaitokseen, jossa hän aloittaa opintonsa. Ennen HOJKS:n tulostamista tarkistetaan, että suunnitelma on ajan tasalla ja seuranta ja arviointi -osio on täytetty. Yhtenäisen käytännön tavoitteena on, että uudella opetuksen järjestäjällä on opiskelijan opetuksen järjestämiseksi välttämättömät tiedot.

Myös toisen asteen koulutuksen opetussuunnitelmissa on omat linjauksensa sujuvan siirtymän tukemiseksi siirtymän vastaanottavassa päässä. Lukiokoulutuksessa perusopetuksesta siirtyneiden nuorten ohjaaminen kuvataan ohjaussuunnitelmassa, joka on osa Espoon kaupungin lukiokoulutuksen opetussuunnitelmaa. Ohjaus on lukion toiminnassa kokonaisuus, jonka syventää perusopetuksessa annettua ohjausta jatkumona aina lukion jälkeisiin opintoihin saakka. Muissa toisen asteen oppilaitoksissa nuoria ohjataan opetusta ohjaavan opetussuunnitelman mukaisesti.

Lainsäädäntö ja perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet raamittavat selkeän mallin perusopetuksen ja toisen asteen siirtymävaiheen tukemiselle. Saattaen vaihtamisessa on lain ja opetussuunnitelman perusteiden määrittelemät ohjausvastuut. Espoossa erityisen tuen oppilaiden osalta oppilaan mukana lähetetään uuteen opintoahjoon myös oppilaan uusin HOJKS, josta vastaanottava oppilaitos näkee konkreettisemmin mm. sen, millaisia vahvuuksia oppilaalla on, ja mitä hänen kanssaan on viimeisen lukuvuoden aikana harjoiteltu. Nuoren toisen asteen oppilaitoksesta voi ja tuleeikin aina olla yhteydessä huoltajiin ja opetusta antaneeseen peruskouluun, jos oppilaan aikaisemmin

saamaan tukeen tai muihin opetuksen järjestämisen kannalta oleellisiin tietoihin liittyy epäselvyyksiä.

Noin 3700 nuorta saa Espoossa vuosittain perusopetuksen päättötodistuksen. Kevään 2023 yhteishaussa. nämä lähes 3700 nuorta hakivat jatko-opintoihin 189:ään eri oppilaitokseen niin Espoossa kuin Espoon ulkopuolellakin. Perusopetuksen opettajat eivät näin ollen voi olla henkilökohtaisesti yhteydessä oppilaiden tuleviin opinahjoihin. He vastaavat kuitenkin uuden opiskelupaikan mahdollisiin nuoren opiskeluhistoriaan koskeviin kysymyksiin ja pitävät huolen siitä, että uuteen opiskelupaikkaan toimitetaan kaikki sieltä käsin pyydetyt nuorta koskevat tiedot, jotka ovat kyseisen oppilaitoksen tehtävien toteuttamiseksi välttämättömiä.

Espoon peruskouluista Espoon kaupungin lukioihin valittujen osalta opetuksen järjestämisen kannalta välttämättömät tiedot siirretään lukuvuoden alussa automaattisesti. Siirrettävät tiedot koskevat mm. perusopetuksessa annettua erityistä tai tehostettua tukea sekä mahdollisia yksilöllistettyjä oppiaineita. Toimintamallilla on haluttu varmistaa varhainen tuki lukio-opintojen alkaessa.

Espoon nykyinen toimintamalli on selkeä ja sitä ohjaavan lainsäädännön sekä opetussuunnitelmien mukainen.

Päätöshistoria

Liitteet

Oheismateriaali

- Valtuustoaloite perusopetuksen ja toisen asteen välisen siirtymävaiheen tuen mallista
- Espoon nuorisovaltuuston lausunto valtuustoaloitteeseen perusopetuksen ja toisen asteen väliseen siirtymisen tuen mallin

Tiedoksi